

Starea Națiunii

Construirea unui instrument inovator pentru
fundamentarea politicilor publice (SIPOCA 11)

RAPORT DE ANALIZĂ NR. 16

Barometru - Mediu

Cuprins

1. Rezumat executiv	4
2. Introducere	6
3. Structura eșantionului Barometrului Stării Națiunii	7
4. Metodologie	7
5. Opinii despre dezvoltarea economică curentă	8
6. Utilizare varii servicii publice	14
7. Reprezentări despre elemente punctuale ale calității mediului	15
7.1 Calitatea aerului	15
7.2 Apa potabilă	17
7.3 Secetă și inundații	19
7.4 Fondul forestier	20
8. Satisfacția cu mediul și întreținerea localităților	21
9. Poziționarea în timp și față de alții	23
9.1 Schimbările din ultimii 5 ani	23
9.2 Compararea cu UE	25
10. Concluzii	26
11. Referințe	27

Raport executiv

Raportul de față investighează atitudini față de protecția mediului, atât la modul general, cât și pentru componente specifice. Rezultatele indică o imagine mai degrabă gri asupra calității mediului. Evaluarea stării generale este una profund negativă:

- 96% dintre respondenți consideră protecția mediului drept importantă, dar doar o cincime este mulțumită de felul în care merg lucrurile în domeniul protecției mediului în România;
- tot o cincime observă îmbunătățiri față de „acum cinci ani”, iar 6% cred că România protejează mediul mai bine decât alte țări din UE.

Analiza pe dimensiuni ale calității mediului permite nuanțări:

• **calitatea aerului** este evaluată mai degrabă pozitiv de 71% dintre respondenți, dar comparația cu trecutul sau cu alte țări europene schimbă această perspectivă. Doar o treime consideră că azi aerul este mai respirabil ca în trecut, majoritatea definindu-l ca fiind la fel ca „acum 5 ani”. 13% văd România ca având o calitate superioară a aerului în comparație cu țările UE. O pondere similară o reprezintă cei pentru care aerul este mai prost ca în UE (16%), dar majoritatea este cea a celor care nu au nicio opinie. Mai mult de jumătate dintre respondenți sunt în această situație, lipsa unei opinii subliniind absența dezbaterii publice asupra subiectului.

• **apa potabilă** este evaluată în ansamblu pozitiv. Sunt raportate mai degrabă rar incidente legate de calitatea acesteia: indiferent că este vorba de deficiențe legate de miros, gust, impurități, culoare, lipsa presiunii etc., cel mult unul din opt respondenți afirmă că ar fi vorba de o chestiune foarte frecventă sau frecventă. Cei care sunt mai critici sunt cei care au copii, cei care sunt mai tineri și cei care spun că țara merge într-o direcție greșită.

• de altfel, **cei care spun că țara merge într-o direcție greșită** sunt mai nemulțumiți cu toate aspectele analizate în acest raport;

• necunoașterea marchează decisiv problematica legată de **secetă și inundații**. Cel puțin două treimi dintre respondenți au dificultăți clare de a evalua cum arată România în ce privește seceta și inundațiile în prezent față de acum câțiva ani și în comparație cu Uniunea Europeană. Cei ce exprimă o opinie, spun că astăzi este mai bine, că este mai bine ca în UE, dar sunt în majoritate negativi privind eficiența măsurilor de combatere, atât în ce privește seceta, cât și în ce privesc inundațiile.

• aflat adesea în știrile din presa românească, **fondul forestier** cunoaște reprezentări bine conturate la nivelul populației. Peste 80% consideră că modalitățile curente de exploatare afectează mediul, că legislația ar trebui întărită și că pădurile ar trebui protejate. Diferențierile pe categorii de indivizi sunt reduse.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL MEDIU

Satisfacția generală cu mediul natural, precum și cea cu mediul urban (definită prin raportarea la curățenia localităților) sunt plasate la nivele medii. Românii nu sunt nici satisfăcuți, nici nesatisfăcuți cu aspectele menționate. Diferențierile sunt mai importante în ce privește mediul natural, dar practic nu există atunci când vine vorba despre satisfacția cu mediul urban.

Evaluarea schimbărilor în raport cu trecutul apropiat relevă îngrijorarea despre intervenția distructivă a omului în ce privește pădurile și apele de suprafață, un trend pozitiv al serviciilor urbane de curățenie și gestiune a deșeurilor, și observarea unor temperaturi în creștere, însoțite de valuri caniculare, precum și o reprezentare că s-au redus precipitațiile și gerurile.

Comparația cu alții este una complicată de lipsa de informație. Între jumătate și două treimi dintre respondenți au evitat să compare România cu media europeană pentru oricare dintre dimensiunile testate. Cei ce au exprimat opinii au fost predominant critici față de consecințele intervenției omului asupra pădurilor sau apelor, a aerului, a gestiunii spațiului urban, în toate aceste direcții spunând că România este sub media europeană. În schimb, natura ar fi în România mai blândă decât în alte țări, sub aspectul secetei, a precipitațiilor abundente, a gerului, a valurilor de căldură sau a inundațiilor.

2. Introducere

De câteva decenii, opinia publică din țările dezvoltate a devenit din ce în ce mai atentă la problemele legate de protecția mediului (Brandt, 1997; Gelissen, 2007). Atât la nivelul indivizilor, cât și la cel al societăților, o situație materială mai bună, educație mai ridicată și securitate sporită sunt pozitiv asociate cu interes mai pregnant pentru protecția mediului (Franzen & Vogl, 2013; Gelissen, 2007). Sub influența legăturilor globale, și țările mai puțin dezvoltate au urmat același pattern, dar într-o măsură sensibil mai mică. Dincolo de diferențele date de stagiul de dezvoltare, inegalitățile de putere economică fac adesea ca cetățenii țărilor mai puțin dezvoltate să aștepte ca cei din lumea bogată să se ocupe de protecția mediului (Çarkoğlu & Kentmen-Çin, 2015).

Preocuparea cu protecția mediului provine de altfel din abordarea reflexivă a lumii și vieții specifică modernității târzii (Beck, 1992; Giddens, 1990; Inglehart, 2018). Având nevoile de bază asigurate, indivizii și societățile devin extrem de atenți cu modul în care dezvoltare este una sustenabilă inclusiv în ce privește păstrarea șanselor generațiilor următoare de a trăi într-o lume curată.

România se plasează însă încă departe de modelul modernității târzii, fiind mai aproape de cel al societăților tradiționaliste (Voicu, 2005). Prinsă totuși în angrenajul Uniunii Europene, precum și în fluxurile globale, România se confruntă cu o cerere de a proteja mediul. Este important să menționăm nevoia de a respecta legislația internațională (Birnie & Byle, 1994; Sands & Peel, 2012), dar și mediul contemporan, cu declarațiile bombastice ale președintelui american Donald Trump împotriva mișcărilor ecologiste.

Practic, avem de a face o Românie prinsă între două tendințe: Pe de o parte este evoluția societăților umane, spre a se preocupa din ce în ce mai mult cu problemele legate de mediu (Inglehart, 2018). Dezvoltarea economică înregistrată de România în ultimele decenii contribuie la adoptarea mai rapidă a unei astfel de preocupări. Pe de altă parte sunt trei fapte: În primul rând, țara este încă slab dezvoltată în raport cu celelalte societăți ce constituie referențialul de bază (țările UE). Acest lucru scade suportul pentru protecția mediului. În al doilea rând, legile se aplică uneori dificil, dacă nu au deja legitimitatea susținerii publice (Keller, 2008), inclusiv în ce privește protecția mediului (Connelly et al, 2012). De aici insuficiența existenței legislației internaționale pentru a impune acțiuni de conservare a mediului cel puțin în forma sa actuală. În al treilea rând, la nivel global, sunt vremuri în care tradiționaliștii sunt nu doar vocali, dar și câștigă voturi, manifestându-se fie ca mișcări radicale pe eșichierul stânga-dreapta, fie ca mișcări populiste (Inglehart, 2018), având ca imagine pe însăși președintele american (Kraft, 2014). Astfel, expunerea la influența globală este duală, atrăgând și atitudini anti-ecologiste, alături de tendința de a acorda atenției protecției mediului.

În acest context, **Barometru Starea Națiunii**, analizat în continuare, explorează atitudinile românilor față de câteva probleme legate de mediu. Raportul de față sintetizează principalele rezultate. În centrul atenției vin rând pe rând reprezentările generale despre protecția mediului, urmate de cele despre calitatea aerului, secetă și inundații, schimbările recente, comparația cu UE, despre fondul forestier, despre apa potabilă, precum și satisfacția cu starea curentă a mediului.

3. Structura eșantionului Barometrului Stării Națiunii

Universul cercetării

Populația adultă neinstituționalizată a României

Volumul eșantionului

1.107 persoane

Perioada de culegere a datelor

1-29 septembrie 2017

Tipul eșantionului

Eșantion stratificat bistadial cu selecție probabilistă a gospodăriilor (aleatoriu simplu) și a persoanelor (metoda “cea mai tânără persoană din gospodărie”).

Reprezentativitate

Eșantionul este reprezentativ pentru populația adultă neinstituționalizată a României.

Metoda culegerii datelor

Interviuri telefonice (CATI, 1007)

Marja de eroare

Eroarea maximă de eșantionare, la un nivel de încredere de 95%, este de $\pm 3,3\%$

Ponderarea datelor

Ponderare proporțională iterativă (Raking / Rim) pentru corectarea probabilităților inegale de selecție și pentru ajustarea ratelor neuniforme de non-răspuns. Criterii de ponderare: sex, vîrstă, educație, etnie, ocupație, regiune și mărimea localității.

Suma procentelor

Suma procentelor poate diferi uneori cu ± 1 punct procentual față de 100% datorită rotunjirii fără virgulă a valorilor. În cazul întrebărilor cu răspuns multiplu, suma răspunsurilor poate fi semnificativ mai mare de 100% datorită caracterului cumulativ al prezentării datelor.

4. Metodologie

Raportul de față explorează datele în principal la nivel descriptiv. Pentru fiecare temă însă, analize multivariate sunt realizate cu scopul de a indica cine sunt respondenții care au probabilități mai mari de a exprima o anumită opinie și care sunt factorii ce sunt asociați cu opinia respectivă. Textul prezintă principalele rezultate, detaliile tehnice fiind schițate sumar în note de subsol.

5. Opinii generale despre starea protecției mediului

Investigarea opiniilor despre mediu începe la nivel general. **Figura 1** ilustrează grafic patru dimensiuni esențiale ale poziționării imaginii României în ochii locuitorilor săi din punct de vedere al stării protecției mediului. Sunt înfățișate scoruri ce denotă importanța protecției mediului la modul general, satisfacția cu starea curentă, evaluarea evoluției din ultimii 5 ani și comparația cu Uniunea Europeană, ca referențial global.

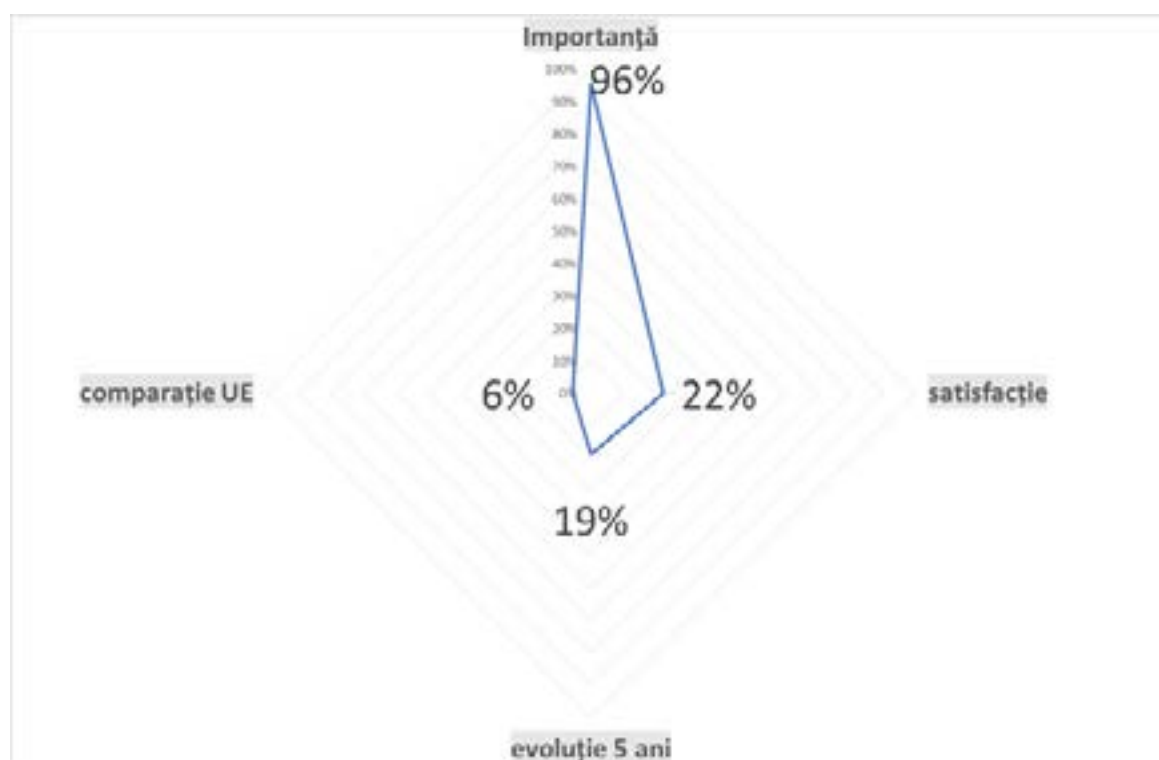

Figura 1. Diamantul opiniilor despre protecția mediului

Figura reprezintă grafic răspunsurile la întrebările:

- QU2. Cat de importanta este pentru Dvs personal protectia mediului?
- QU3. Cat de multumit sunteti de felul in care merg lucrurile in domeniul protectiei mediului in Romania?
- QU4. Fata de acum cinci ani de zile, considerati ca mediul inconjurator in Romania este mai bine sau mai putin bine protejat?
- QU5. Fata de media Uniunii Europene, considerati ca mediul inconjurator in Romania este mai bine sau mai putin bine protejat?

Cifrele din grafic reprezintă ponderea celor ce au răspuns „foarte important” și „important” la prima întrebare, s-au declarat „foarte mulțumiți” și „mulțumiți” la QU3, au răspuns „mult mai bine” și „ceva mai bine” la ultimele două întrebări.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL MEDIU

Contrastul dintre scorul de „importantă” și celelalte trei este izbitor: Cvasimajoritatea respondenților au declarat că protecția mediului este „foarte importantă” sau cel puțin „importantă”. Evaluarea stării curente relevă însă nemulțumirea (doar aproximativ unul din cinci respondenți se declară satisfăcut cu starea protecției mediului), doar unul din cinci observă îmbunătățiri în ultimii cinci ani, și doar 6% cred că avem un mediu protejat mai bine decât în Uniunea Europeană. Contrastul cu UE necesită o nuanțare: aproape jumătate (45%) cred că protecția mediului la noi este mai puțin bine pusă la punct, în timp ce 4 din 10 respondenți nu știu ce să răspundă la întrebare.

Graficul pune astfel în prim plan un potențial de legitimare al politicilor și programelor de mediu, dat pe de o parte de susținerea pentru necesitatea acestora, și pe de o altă parte de reprezentarea despre lipsa de preocupare în domeniu, subliniată și de lipsa de informație despre cum arată lucrurile în alte părți.

Tabelul 1 detaliază aceste rezultate, prezentând conexiunea cu diferite caracteristici de status ale respondenților. Putem observa astfel cum arată diamantul opiniilor față de protecția mediului, pentru categorii distincte de respondenți, definite de caracteristici cheie ale acestora. Ne interesează mai ales diferențele între categorii de respondenți, acestea putând fi exploatare pentru a direcționa campanii de comunicare ce pot fundamenta legitimitatea unor programe de mediu.

Cifrele brute arată că a considera direcția în care se îndreaptă țara drept bună se asociază pozitiv cu reprezentările despre protecția mediului. Totuși, chiar și cei care spun că direcția este bună sunt doar parțial satisfăcuți cu modalitățile de protejare a mediului, și evaluează mai degrabă negativ evoluția din ultimii cinci ani.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL MEDIU

		Importanță	Satisfacție	Evoluție 5 ani	Comparativ UE
În general, considerați că România în momentul de față se îndreaptă într-o direcție bună sau într-o direcție greșită?	Într-o direcție bună	100%	48%	40%	15%
	Într-o direcție greșită	94%	15%	14%	4%
	(Nu citi!) Nu știu	97%	32%	21%	5%
	Total	95%	23%	19%	6%
Tip localitate	București	97%	17%	23%	5%
	Urban f. mare	96%	20%	15%	4%
	Urban mare	94%	25%	18%	9%
	Urban mediu	96%	26%	19%	2%
	Urban mic & f. mic	96%	20%	5%	2%
	Urban Cuasi-comune	96%	27%	25%	8%
	Rural mare	92%	23%	21%	7%
	Rural mediu	96%	24%	20%	5%
	Rural mic	98%	18%	20%	5%
	Total	96%	22%	19%	6%
Educația	Studii primare	92%	28%	20%	3%
	Studii medii	96%	22%	19%	7%
	Studii superioare	95%	19%	18%	4%
	Total	96%	22%	19%	6%
SEX	Bărbați	96%	23%	18%	5%
	Femele	95%	22%	19%	6%
	Total	96%	22%	19%	6%
Este vreo persoană din gospodăria dvs. care în momentul de față se va pleca în străinătate, pentru o perioadă mai lungă de timp (minim 3 luni de zile), în afara de călătoriile de turism, petreceri sau îngrijirea sănătății?	NU	96%	23%	20%	5%
	DA	96%	19%	11%	8%
	Total	96%	22%	18%	6%
Are cont de email	DA	98%	21%	19%	6%
	NU	93%	24%	19%	5%
	Total	96%	22%	19%	6%
Regiune	Nord-Est	92%	17%	18%	6%
	Sud-Est	93%	23%	17%	5%
	Sud-Muntenia	97%	22%	20%	4%
	Sud-Vest Oltenia	97%	30%	20%	10%
	Vest	96%	29%	20%	4%
	Nord-Vest	97%	21%	17%	6%
	Centru	96%	22%	16%	5%
	București - Ilfov	98%	13%	24%	4%
	Total	96%	22%	19%	6%
Ocupație	Angajat cu normă întreagă	97%	20%	17%	6%
	Elev / Student	100%	21%	26%	0%
	Casnic(a)	94%	20%	20%	6%
	Somer	87%	14%	6%	3%
	Pensionar	93%	25%	18%	6%
	Alta	98%	32%	29%	5%
	Total	95%	22%	19%	6%

„(Nu citi!)” constituie o indicație că la întrebarea în cauză, varianta corespunzătoare de răspuns a fost notată doar dacă respondentul a menționat-o spontan.

Tabelul 1. Opinia despre protecția mediului pentru categorii de respondenți

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL MEDIU

Diferențierile pe tipuri de localități sunt minore. În ce privește educația, aceasta constituie o sursă de interogare a stării curente: cei mai bine educați sunt mai critici în privința protecției mediului. Regiunile țării au poziționări diferite: București/Ilfov include cei mai critici respondenți în ce privește starea curentă, dar tot aici avem și reprezentarea generală cea mai optimistă în ce privește progresul din ultimii 5 ani. În Regiunea Nord-Est întâlnim atitudinea critică cea mai puternică, iar în Oltenia pe cei mai mulțumiți de starea actuală.

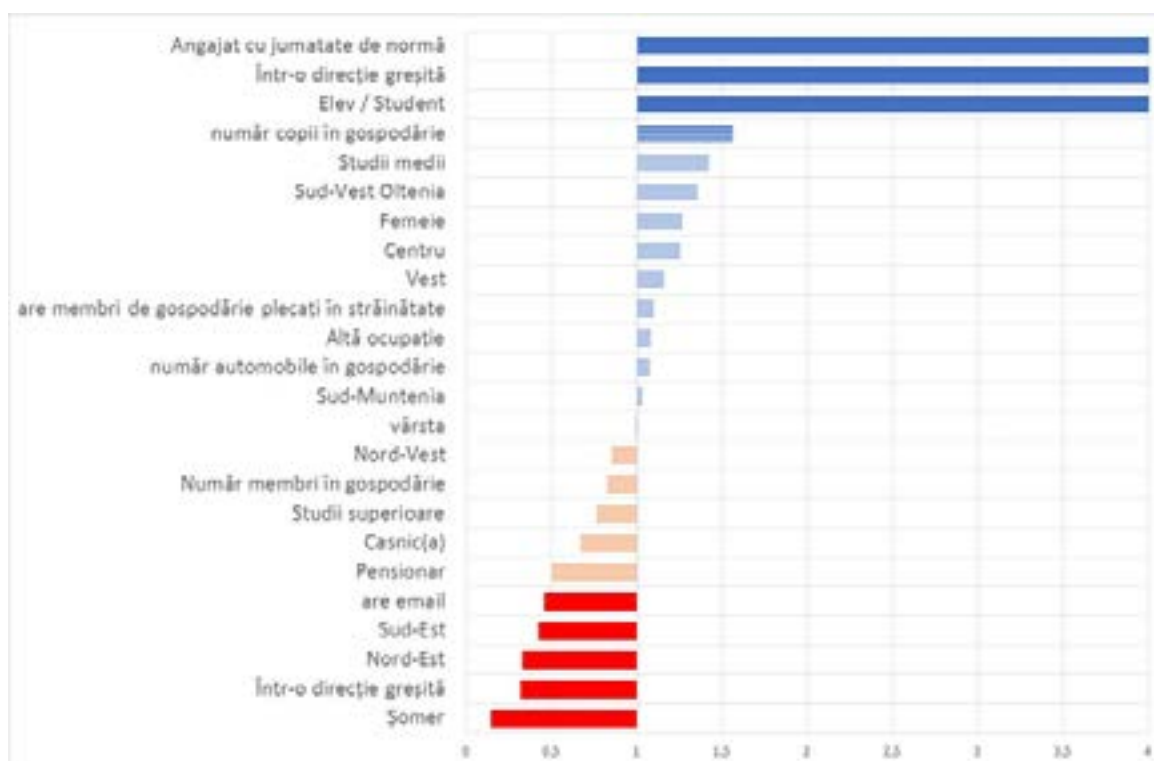
Dimensiunile reprezentate în **Tabelul 1** includ o apreciere globală a importanței protecției mediului și trei moduri de raportare la programele și starea curentă. Cei trei itemi de opinie de evaluare a protecției mediului în România de astăzi este de așteptat să reflecte în fapt o orientare spre a evalua în termeni pozitivi sau negativi modul de protejare a mediului curentă. Analiza factorială indică faptul că o astfel de supoziție poate fi susținută empiric¹. Cu alte cuvinte, putem calcula un scor de raportare la protecția mediului curentă și care să fie destul de puternic corelat cu modul de a răspunde la itemii din Figura 1. Este tocmai ce am făcut, iar apoi am căutat să explicăm diferențele de la un individ la altul prin caracteristicile personale ale celor ce am răspuns.

Mai întâi însă, **Figura 2** explorează factorii asociați cu considerarea protecției mediului drept un lucru de luat în seamă. Cifrele arată trei linii pe care se construiește tendința de a acorda importanță protecției mediului. Prima este legitimarea prin starea economiei: cei ce cred despre direcția în care se deplasează țara că este una bună tind să accentueze nevoia de a proteja mediul.

La nivel individual, a fi șomer scade probabilitatea de a considera că e nevoie de protecția mediului. Așa cum ne indicau rezultatele anterioare discutate în introducerea acestui raport, evaluările pozitive ale situației țării și ale situației proprii cresc probabilitatea de a te preocupa de starea mediului. A doua direcție este combinația dintre a fi ocupațional activ și a dispune de timp: angajarea part time este pozitiv asociată cu a acorda importanță protecției mediului. A treia este contactul direct cu vârsta pre-adultă: elevii, studenții și cei ce au mai mulți copii tind să accentueze nevoia de a proteja mediul.

¹ Scree plot indică prezența unei singure dimensiuni (metoda de estimare: Maximum Likelihood). Factorul extras explică 46% din variația totală observată, KMO=0,660, iar toate comunalitățile sunt mai mari de 0,3.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL MEDIU

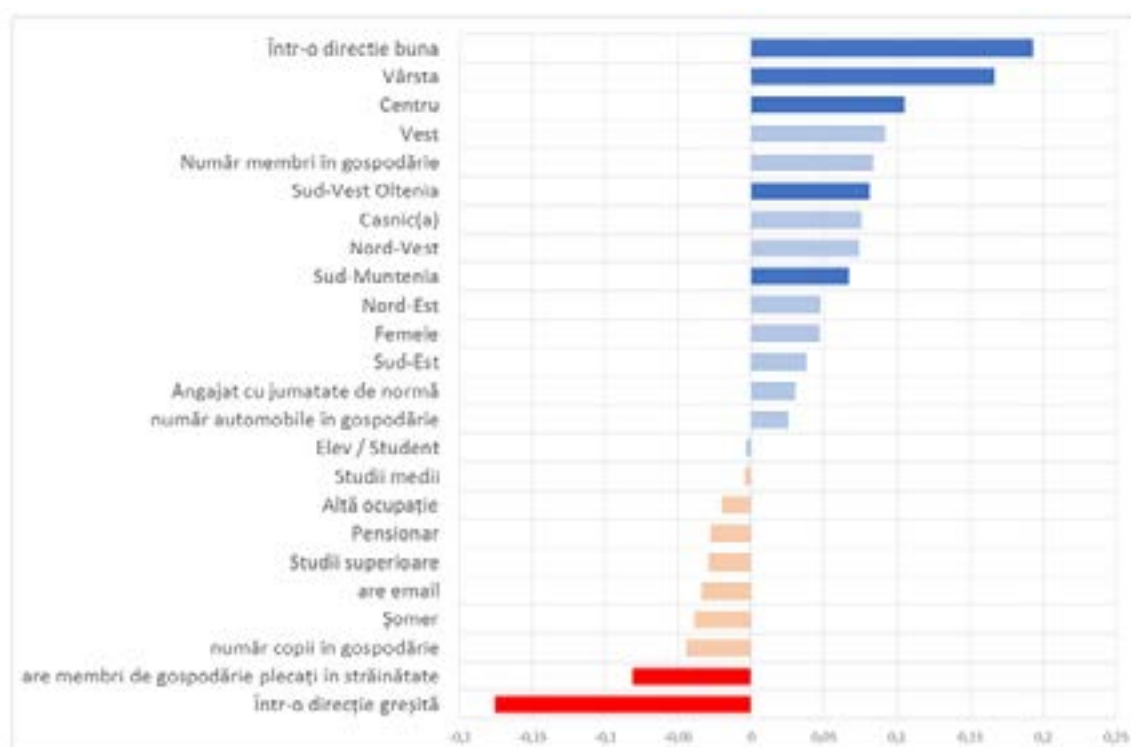

Cifrele reprezentate în figură sunt odds ratios (OR). Cu cât OR este mai îndepărtat decât 1, cu atât legătura dintre variabila respectivă și modul de evaluare a protecției mediului este mai puternică. Barele colorate intens reflectă relații semnificative ($p \leq 0,05$). Cele ce combină coloritul puternic cu cel stins sunt semnificative la $p \leq 0,10$. Restul nu diferă de zero. Roșu indică asocieri negative, iar albastru asocieri pozitive. Nivelele de referință sunt: București, bărbat, studii primare, nu are membri de gospodărie plecați din țară, nu știe în ce direcție se îndreaptă țara, angajat cu normă întreagă.

Figura 2. Ce determină respondenții să considere protecția mediului drept importantă²

² Analiza a fost realizată folosind un model de regresie logistică ordinală (ologit), cu predictorii din Figura 3, și estimarea robustă a erorilor standard, inclusiv prin a ține cont de gruparea cazurilor în județe.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL MEDIU

Cifrele reprezentate în figură sunt coeficienți standardizați de regresie (beta). Cu cât beta este mai mare în valoare absolută, cu atât legătura dintre variabila respectivă și modul de evaluare a protecției mediului este mai puternică. Barele colorate intens reflectă relații semnificative ($p \leq 0,05$). Restul nu diferă de zero. Roșu indică asocieri negative, iar albastru asocieri pozitive. Nivelele de referință sunt: București, bărbat, studii primare, nu are membri de gospodărie plecați din țară, nu știe în ce direcție se îndreaptă țara, angajat cu normă întreagă.

Figura 3. Ce determină respondenții să fie mai satisfăcuți cu privire la protecția mediului curentă din România

Figura 3 ilustrează asocierile dintre diferite caracteristici personale și orientarea spre a defini pozitiv protecția mediului așa cum este ea în România³. Fiecare asociere este calculată în așa fel încât să fie eliminată influența altor caracteristici.

Spre exemplu, asocierea dintre educație și reprezentarea despre protecția mediului este evaluată în așa fel încât să fie eliminată medierea eventuală dată de sex, de vârstă, de localizarea în urban sau rural etc⁴.

Cu alte cuvinte, putem spune care este legătura dintre reprezentarea despre protecția curentă a mediului și educație, dacă toți oamenii ar fi fost la fel, exceptând educația. Se observă ușor că aprecierile vin pe linia legitimării („țara merge într-o direcție bună”) și a vârstei. Critica provine de la cei ce sunt expuși la influența vestică prin rude și prieteni emigrați și de la cei ce consideră că țara merge într-o direcție greșită. Câteva diferențieri regionale sunt de asemenea ilustrate în figură.

³ Este vorba de acel factor descris mai sus.

⁴ Analiza a fost realizată folosind un model de regresie multiplă, cu predictorii din Figura 3, și estimarea robustă a erorilor standard, și ținând cont de gruparea cazurilor în județe.

6. Utilizarea unor diverse servicii publice

Barometrul Starea Națiuni din decembrie 2017 a inclus o baterie de itemi ce înregistrează accesul la varii servicii publice: apa potabilă, canalizarea, colectarea deșeurilor. Toate trei sunt direct legate de calitatea și protecția mediului, precum și de standardul de viață. De observat însă că neaccesarea serviciului public nu presupune absența utilizării unui similar, care poate fi achiziționat din surse proprii sau de la terți (servicii private).

	Gospodăria Dvs este ...		
	Racordată la rețeaua publică de apă curentă	racordată la rețeaua de canalizare	abonată la servicii de colectare publică a deșeurilor (gunoiului menajer)
Nu, nu este racordată, nu există serviciul în zonă	15%	29%	9%
Nu, nu este racordată, deși există serviciul în zonă	7%	7%	4%
Da, este racordată (dar nu am apă în casă, doar afară)	3%	-	-
Da, este racordată (am rețea de apă curentă în casă)	74%	64%	87%
	100%	100%	100%

Cifrele sunt calculate ca procente din totalul celor ce au răspuns la fiecare întrebare în parte.

Tabelul 2. Accesarea a trei servicii de utilități publice

Tabelul 2 prezintă răspunsurile. Cea mai mare parte a respondenților sunt racordați la rețeaua publică de apă, la canalizare, și sunt abonați la serviciul public local de colectare a deșeurilor. Sunt puțini ce nu folosesc rețelele existente, iar cei conectați la apă arareori nu fac această conectare și în interiorul locuinței.

În plus, colectarea deșeurilor este realizată separat (în funcție de tipul acestora: plastic, hârtie, sticlă, menajer) în o bună parte din cazuri: chiar dacă 45% nu o fac niciodată, 24% dintre respondenți o fac uneori, pentru 30% este o practică permanentă, iar 1% nu au răspuns la întrebare.

7. Reprezentări despre elemente punctuale ale calității mediului

Dincolo de atitudinea generală față de protecția mediului, este important să observăm cum sunt evaluate elementele centrale ale mediului, cele care afectează în mod direct viața cotidiană. Respondenții au fost solicitați să evalueze calitatea aerului, cea a apei potabilă, expunerea la secetă și la inundații, precum și să declare ce reprezentări au despre fondul forestier.

7.1 Calitatea aerului

Pentru calitatea aerului, modul de măsurare este cel descris în **Figura 4**. Respondenții au evaluat calitatea de ansamblu a aerului, au comparat starea curentă cu cea din urmă cu cinci ani, și au poziționat aerul din zona în care locuiesc în raport cu media europeană. Fără îndoială, toate aceste evaluări nu sunt obiective. ele nu se bazează pe măsurarea precisă a calității aerului, ci doar reflectă imaginea pe care respondenții o au despre aer ca atare.

7 din 10 s-au declarat mulțumiți de aerul din zona unde locuiesc, dar doar o treime crede că acesta este mai bun ca în urmă cu cinci ani. Un sfert consideră aerul la fel de bun ca în trecutul apropiat, iar 3% nu pot aprecia. Ponderele celor ce cred că aerul este peste media europeană este de doar 13%, comparabil cu cei 16% ce spun că aerul este mai prost decât în UE. sunt și 15% care cred că nu sunt diferențe între România și media Europeană, dar majoritatea (56%) nu se poate pronunța. Lipsa de răspuns reflectă absența temei de pe agenda publică.

Avem prin urmare de a face cu o reprezentare predominant pozitivă, dar care specifică în mod explicit existența unui potențial de îmbunătățire și mai ales a unui spațiu de dezbateri. Consecința este simplă: ne putem aștepta ca o politică de îmbunătățire a calității aerului, atent explicată, să poată avea legitimitate publică și susținere din partea cetățenilor.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL MEDIU

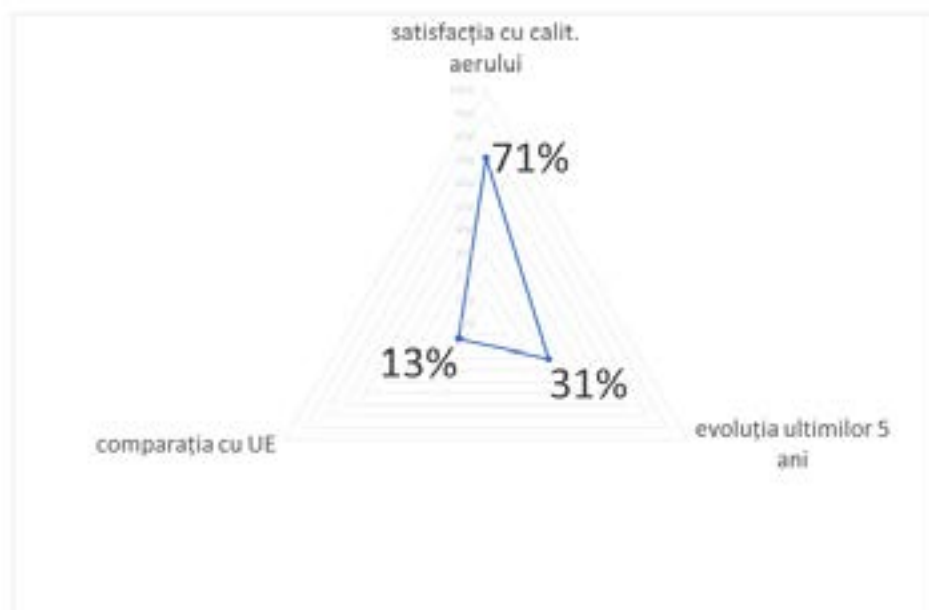

Figura 4 Diamantul opiniilor despre calitatea aerului

Figura reprezintă grafic răspunsurile la întrebările:

- QU7. Cat de multumit sunteti de calitatea aerului din zona in care locuiti?
- QU8. Fata de acum cinci ani de zile, cum considerati ca este calitatea aerului din zona in care locuiti: mai buna sau mai putin buna?
- QU9. Fata de media Uniunii Europene, cum considerati ca este calitatea aerului din zona in care locuiti: mai buna sau mai putin buna?

Cifrele din grafic reprezintă ponderea celor ce s-au declarat „foarte mulțumiți” și „mulțumiți” la QU7, respectiv au răspuns „mult mai bine” și „ceva mai bine” la ultimele patru întrebări.

Cele trei tipuri de atitudini (satisfacția cu aerul, comparația cu perioada precedentă și comparația cu UE) reflectă orientări latente generale ale oamenilor spre a evalua pozitiv sau negativ calitatea aerului. Am putut prin urmare calcula un factor⁵ ce caracterizează sintactic aceste atitudini.

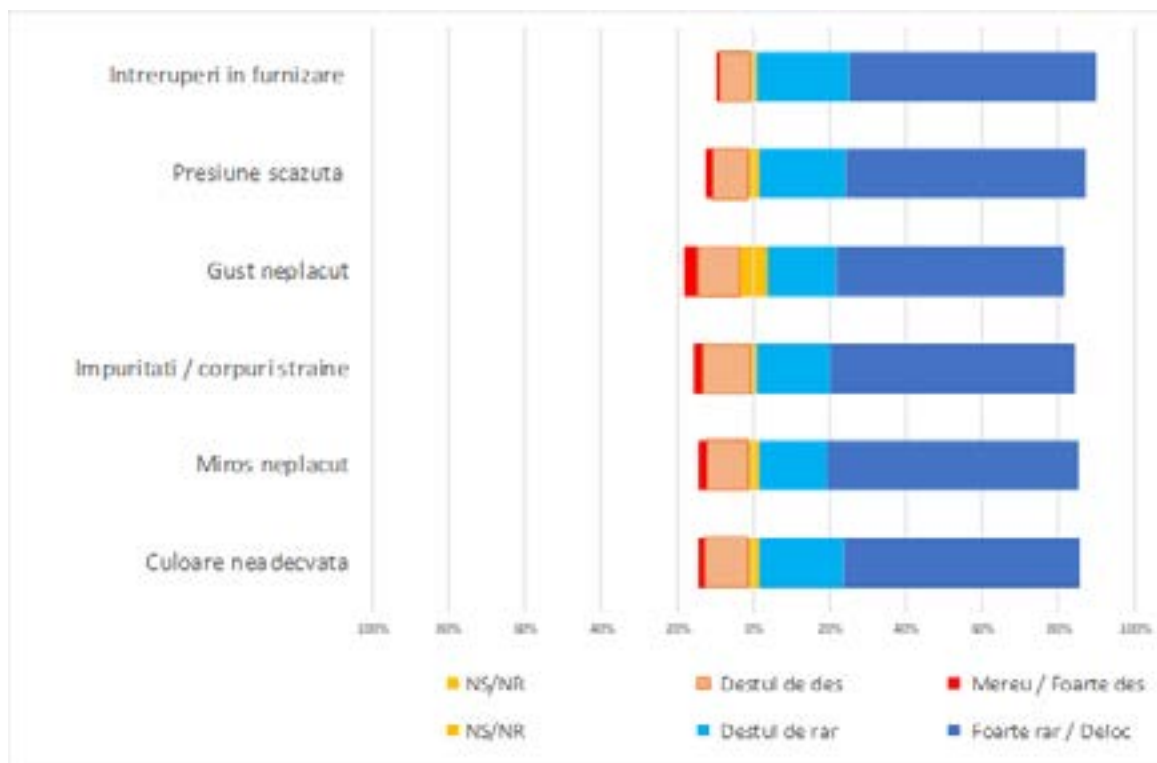
Explorând diferențele dintre respondenți în felul în care se plasează pe acest scor de evaluare a calității aerului⁶, am observat că practic nu există o regulă care să determine diferențe între oameni. Mai exact, a fi pensionar și a avea email sunt singurele caracteristici care determină o propensiune mai mare spre a fi satisfăcut cu calitatea aerului.

⁵ Scree plot indică prezența unei singure dimensiuni (metoda de estimare: Maximum Likelihood). Factorul extras explică 62% din variația totală observată, KMO=0,718, iar toate comunalitățile sunt mai mari de 0,5.

⁶ am folosit modele de regresie având factorul de calitate percepută a aerului ca dependent.

7.2 Apa potabilă

Dacă aerul pare a fi oricând accesibil, apa are mai multe limitări. Pânza freatică nu este mereu de calitate, iar accesul la apă potabilă este de regulă mai dificil de realizat individual, fiind nevoie de sisteme colective care să realizeze distribuția acesteia. Chestionarul Barometrului Starea Națiunii a investigat reprezentările despre rețelele publice de captare și distribuție a apei.

*Procente din cei racordați la rețeaua de apă potabilă (77% din eșantion).

Figura 5. Raportarea unor probleme în furnizarea apei potabile

Figura 5 ilustrează evaluările respondenților pentru câteva tipurile de probleme selectate în chestionare și cu care s-ar fi putut confrunta în accesarea apei potabile din rețeaua publică. Se observă cu ușurință că în fapt astfel de incidente tind să fie mai degrabă rare, indiferent de natura lor.

Analiza relevă și faptul că problemele nu vin de regulă izolate, ci împreună. Cu alte cuvinte, spre exemplu, neajunsurile legate de mirosul neplăcut sunt mai probabil a fi observate acolo unde apa prezintă curențe și din punct de vedere al gustului, al impurităților, presiunii, culorii șamd. Am putut prin urmare să calculăm un scor global al reprezentării privind calitatea apei⁷. Examinând diferențele dintre respondenți în ce privește acest scor de raportare al problemelor cu apa⁸, se observă rapid că sunt trei linii de asociere cu caracteristici individuale:

⁷ Prin analiză factorială. Scree plot indică prezența unei singure dimensiuni (metoda de estimare: Maximum Likelihood). Factorul extras explică 82% din variația totală observată, KMO=0,882, iar toate comunalitățile sunt mai mari de 0,38.

⁸ Analiza este realizată prin modele de regresie (OLS), cu estimarea robustă a erorilor standard și având ca predictorii principalele variabile socio-demografice disponibile. Variabilele independente sunt aceleași ca în modelele ilustrate grafic în secțiunea anterioară a raportului.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL MEDIU

- în primul rând este o diferențiere în funcție de vârstă: cei mai tineri sunt cei care observă problemele mai frecvent. Aceasta reflectă probabil o preocupare mai accentuată cu calitatea apei. Ea nu derivă din starea economică sau din prezența copiilor (caracteristici ale căror efecte au fost deja eliminate prin analiza efectuată), ci cel mai probabil o atenție sporită a generațiilor mai tinere către ceea ce consumă, coroborată cu o obișnuire a celor mai în vârstă cu calitatea curentă a apei;
- în al doilea rând, apare din nou o asociere cu direcția în care se îndreaptă țara. Cei mai critici (care spun că direcția este greșită) au probabilități mai mari de a raporta probleme cu apa. Cei care cred că direcția este bună raportează și ei însă probleme cu calitatea apei, mai puțin decât cei care definesc direcția drept greșită, dar mai mult decât cei ce nu sunt hotărâți în privința direcției țării.
- în al treilea rând, numărul de copii din gospodărie determină raportări mai frecvente ale unor probleme cu calitatea apei. Aceasta este pur și simplu legată de nevoia de a asigura o calitate mai bună copiilor, dar și de consumul mai mare de apă al celor ce au copii, ceea ce crește probabilitatea de a observa deficiențele studiate.

7.3 Secetă și inundații

Figura 6 prezintă întrebările adresate celor intervievați referitor la secetă și inundații. Înainte de orice să notăm numărul mare de oameni ce nu au opinii despre subiectele abordate: jumătate nu exprimă o opinie despre cum este combătută seceta în zona în care locuiesc, iar două treimi sunt în aceeași situație în ce privește inundațiile.

Comparația cu media europeană relevă faptul că tot două treimi nu pot compara frecvența secetelor, iar alte două treimi nu pot compara frecvența inundațiilor. În fine, 7% nu știu dacă în prezent sunt mai multe secete în zona lor decât în trecut, iar 19% nu știu dacă au loc mai multe inundații.

În acest context marcat pregnant de lipsa de informație, evaluările privind evoluția ultimilor ani și comparația cu UE sunt pregnant favorabile: cei care spun că azi sunt mai puține secete, iar în România este mai puțin secetă decât în UE sunt mult mai mulți decât cei care au opinia contrară. La fel se petrec lucrurile cu inundațiile. În ce privește combaterea, atât la secete cât și la inundații, se inversează situația: cei mulțumiți de măsurile luate sunt mai puțini decât cei nemulțumiți.

Figura 6. Opiniile despre secetă și inundații

Figura reprezintă grafic răspunsurile la întrebările:

- QU10. Fata de acum cinci ani de zile, cat de des considerati ca au loc secete in zona in care locuiti: mai des sau mai rar?
- QU11. Fata de media Uniunii Europene, cat de des considerati ca au loc secete in zona in care locuiti: mai des sau mai rar?
- QU12. Cat de multumit sunteti de felul in care este combatuta seceta in zona in care locuiti?
- QU13. Fata de acum cinci ani de zile, cat de des considerati ca au loc inundații in zona in care locuiti: mai des sau mai rar?
- QU14. Fata de media Uniunii Europene, cat de des considerati ca au loc inundații in zona in care locuiti: mai des sau mai rar?
- QU15. Cat de multumit sunteti de felul in care sunt combatute inundațiile in zona in care locuiti?

Cifrele din grafic reprezintă ponderea celor ce au indicat „mai rar” și „mult mai rar” la QU10, QU11, QU13 și QU14, respectiv s-au declarat „foarte mulțumiți” și „mulțumiți” la QU12 și QU15.

Avem astfel de a face cu o zonă marcată de absența informației, de aprecierea pozitivă în raport cu trecutul și cu alții, dar dominată de nemulțumire în raport cu intervenția autorităților.

7.4 Fondul forestier

În comparație cu chestiunile abordate în subcapitolele anterioare, discuția despre fondul forestier este mai simplă prin prisma apariției frecvente pe agenda publică a problematicii defrișărilor. **Figura 7** ilustrează răspunsurile celor chestionați cu privire la întrebările folosite de Barometrul Starea Națiunii. În prim plan apare preocuparea legată de defrișări, nevoia de a le stopa, absența plantării de copaci, incapacitatea industriei forestiere de prelucra lemnul și de a genera dezvoltare. Acestea sunt direcțiile în care merg reprezentările dominante referitoare la seturile de întrebări la care au fost rugați să răspundă cei intervievați.

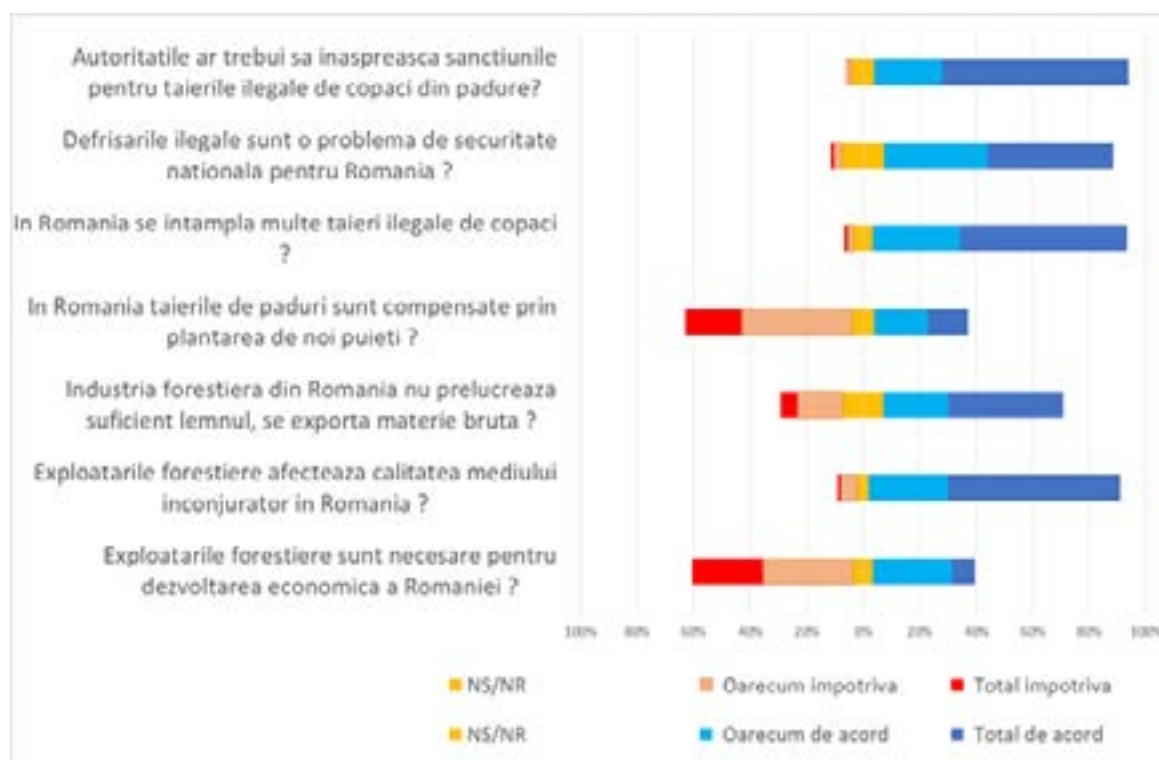

Figura 7. Opinii despre fondul forestier

Ca și în secțiunile precedente, evaluările legate de fondul forestier prezentate grafic în **Figura 7** pot fi sintetizate printr-un scor unic⁹ care caracterizează modul de răspuns la toate întrebările, mai puțin două (și anume: „În România, tăierile de păduri sunt compensate prin plantarea de noi puieți”, respectiv „Exploatarea forestieră este necesară pentru dezvoltarea economică a României”).

Scorul astfel calculat corelează pozitiv¹⁰ cu vârsta (cu alte cuvinte cei mai în vârstă sunt mai preocupați de starea fondului forestier), cu educația, și cu a avea rude apropiate în străinătate. În schimb, cei angajați part-time se arată mai puțin preocupați de starea fondului forestier.

Este de asemenea de observat că diferențele în ce privește modalitatea de răspuns nu urmează un tipar clar determinat de alte caracteristici ale oamenilor¹¹.

⁹ Scree plot indică prezența unei singure dimensiuni (metoda de estimare: Maximum Likelihood). Factorul extras explică 35% din variația totală observată, KMO=0,748, iar toate comunalitățile sunt mai mari de 0,15. Cei doi itemi excluși nu erau explicați satisfăcător de factorul comun (comunalitățile erau sub 0,10).

8. Satisfacția cu mediul și întreținerea localităților

Chestionarul Barometrului Starea Națiunii a inclus și evaluări sumare ale satisfacției cu reciclarea, ridicarea deșeurilor, întreținerea spațiilor verzi și curățenia publică. Rezultatele sunt sintetizate în **Figura 8**, alături de evaluările similare ale calității aerului, combaterii secetei, combaterii inundațiilor, și calității apei potabile.

Se observă ușor că toate aceste evaluări se plasează în aceeași marjă a echilibrului, în jurul mediei teoretice de 2,5¹². În plus, putem adăuga informația că aceste patru elemente – legate de deșeuri, curățenie și spații verzi – atrag foarte puține refuzuri de răspuns, în contrast cu ceea ce remarcăm despre comparații în timp și spațiu pentru secetă, inundații sau apă potabilă.

Am calculat separat două scoruri sintetice: unul de satisfacție cu calitatea generală a mediului, ce explică răspunsurile legate de calitatea aerului, a apei, de secetă și de inundații¹³. Al doilea explică elementele cu specific local (deșeurile, reciclarea, curățenia, spațiile verzi), fiind în fapt o notă a calității mediului locuit din zona unde se află cel chestionat¹⁴.

¹⁰ Rezultatele din acest paragraf și din cele următoare reflectă analize de regresie multiplă (OLS). Asocierile menționate indică relații semnificative la $p < 0,10$, erorile standard fiind estimate robust, iar cazurile fiind în mod suplimentar grupate (clustered) în județe.

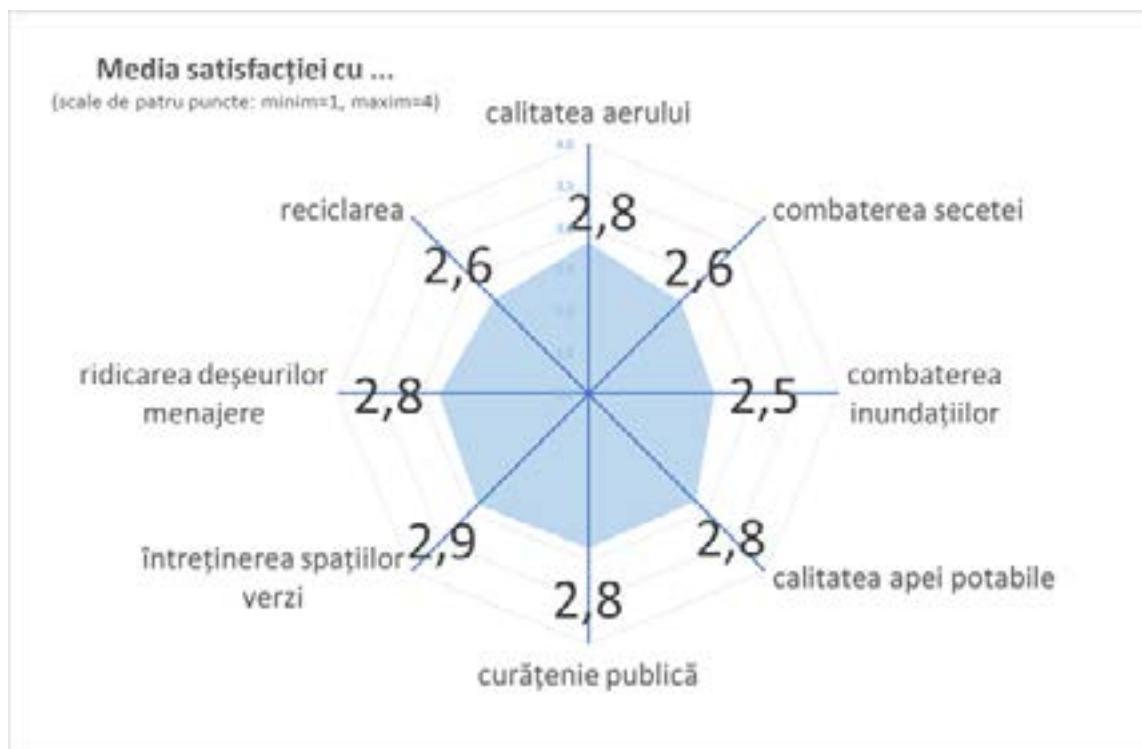
¹¹ $R^2_{\text{ajustat}} = 2\%$.

¹² Doar „îngrijirea spațiilor verzi” diferă semnificativ de media teoretică.

¹³ Scree plot indică prezența unei singure dimensiuni (metoda de estimare: Maximum Likelihood). Factorul extras explică 35% din variația totală observată, KMO=0,703, iar toate comunalitățile sunt mai mari de 0,16.

¹⁴ Scree plot indică prezența unei singure dimensiuni (metoda de estimare: Maximum Likelihood). Factorul extras explică 51% din variația totală observată, KMO=0,696, iar toate comunalitățile sunt mai mari de 0,18.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL MEDIU

Cifrele reprezintă medii ale satisfacției cu cele 8 dimensiuni, calculate pe scale de puncte. Respondenții ce nu au oferit răspunsuri au fost ignorați (pentru întrebarea la care nu au oferit răspunsuri).

Figura 8. Evaluarea sintetică a principalelor elemente legate de protecția și calitatea mediului

Satisfacția generală cu mediul natural (primul scor) și satisfacția cu mediul locuit (cel de-al doilea) nu sunt foarte puternic asociate¹⁵. Totuși, pe măsură ce crește unul dintre scoruri, și celălalt cunoaște o creștere moderată. Cu alte cuvinte, a fi satisfăcut cu mediul natural este asociat cu a fi satisfăcut cu mediul locuit.

Investigând diferențele între evaluările indivizilor¹⁶, observăm același pattern critic ca în capitolele precedente: cei ce cred că țara merge într-o direcție greșită sunt mai puțin satisfăcuți atât cu mediul natural, cât și cu cel urban. Cei mai avuți, tind să fie mai satisfăcuți cu mediul natural¹⁷. Cei care au copii sunt mai nesatisfăcuți de mediul urban, ba chiar fiecare copil în plus aduce o insatisfacție mai mare, probabil generată de utilizarea mai intensă a mediului urban. În fine, angajații part-time sunt mai mulțumiți de mediul natural.

Să remarcăm și diferențierile reduse dintre indivizi în ce privește satisfacția cu mediul urban¹⁸.

¹⁵ coeficientul de corelație Pierson este de 0,268.

¹⁶ prin modele de regresie, în aceleași condiții ca în cazul altor modele din acest raport.

¹⁷ „Avuția” este estimată prin numărul de automobile.

¹⁸ R^2 ajustat = 3%. Spre comparație, variația explicată în cazul satisfacției cu mediul natural este de 12%.

9. Poziționarea în timp și față de alții

9.1 Schimbările din ultimii 5 ani

Pentru mai multe elemente au fost înregistrate reprezentările despre situația curentă în raport cu ultimii ani. **Tabelul 3** sintetizează rezultatele. Cifrele îngroșate subliniază zonele unde reprezentările converg spre negativ sau spre pozitiv.

	Cum evaluați situația de astăzi față de cea de acum 5 ani:						Total
	mult mai rău	mai rău	la fel	mai bine	mult mai bine	nu răspund	
calitatea aerului	2%	25%	40%	25%	6%	3%	100%
calitatea apei potabile	2%	15%	30%	23%	6%	24%	100%
calitatea apelor de suprafață	3%	36%	20%	19%	8%	13%	100%
păduri în zona unde locuiește	12%	48%	20%	9%	0%	10%	100%
păduri în România	24%	52%	7%	6%	0%	12%	100%
întreținerea pădurilor	16%	59%	9%	7%	0%	9%	100%
ridicarea deșeurilor menajere	2%	15%	27%	45%	4%	7%	100%
reciclarea deșeurilor	2%	14%	34%	36%	3%	11%	100%
frecvența secetelor	1%	34%	17%	38%	9%	0%	100%
inundații	1%	8%	11%	44%	37%	0%	100%
ploi multe	0%	18%	35%	44%	2%	0%	100%
valuri de caniculă	2%	52%	24%	21%	1%	0%	100%
valuri de ger	1%	16%	24%	57%	3%	0%	100%

* pentru elementele legate de climă „rău” a fost înlocuit în chestionar cu „mai frecvent”, iar „bine” cu „mai rar”.

Tabelul 3. Opinii despre calitatea mediului: dinamica

Calitatea mediului natural este în general reprezentată a fi în degradare. Aceasta nu se datorează însă schimbărilor climatice (ultimele rânduri din **Tabelul 3**), cât mai ales intervenției omului. Reprezentările celor intervievați sugerează că pădurile și apele de suprafață sunt cele ce au de suferit, în timp ce intemperiiile naturale (inundații, ploi masive, gerul) sunt în general mai rare decât în trecut. Excepția majoră este căldura, valurile de caniculă ce sunt mai prezente, după cum o spun reprezentările oamenilor. Acest mod de raportare lasă deschisă ușa pentru dezbaterile despre încălzirea globală și poate fi utilizată ca suport politic de protejare a mediului. **Figura 9** ilustrează reprezentările în cauză.

Se observă pe de altă parte reprezentarea despre îmbunătățirea serviciilor urbane legate de mediul locuit: gestiunea deșeurilor și calitatea apei potabile sunt pe un (ușor) trend pozitiv.

BAROMETRU DE OPINIE ÎN DOMENIUL MEDIU

Față de acum cinci ani de zile, cum considerați că este temperatura medie în zona în care locuiți: mai cald sau mai frig?

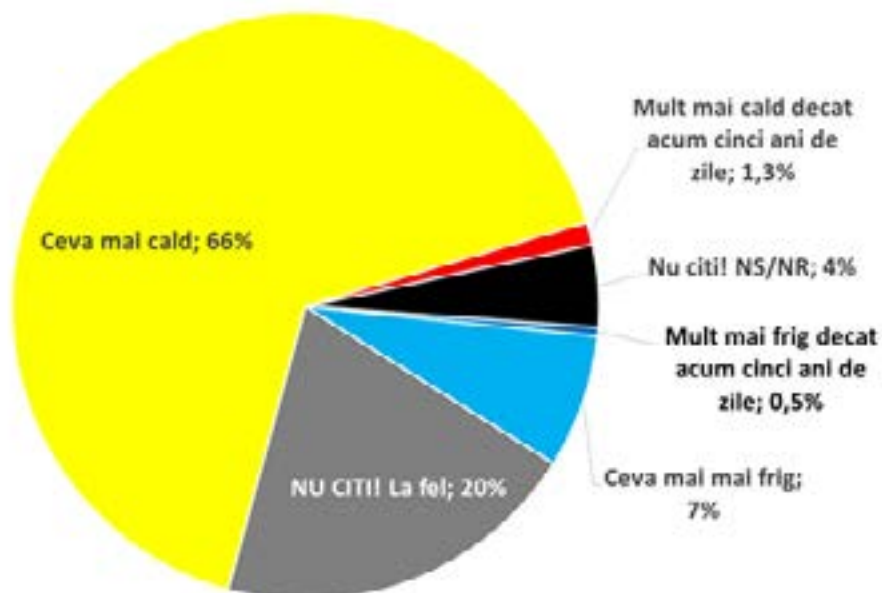

Figura 9. Reprezentări despre evoluția temperaturii

9.2 Comparația cu UE

Pentru aceleași dimensiuni abordate și în subcapitolul anterior a fost realizată și comparația cu Uniunea Europeană (**Tabelul 4**). În raport cu alte țări membre UE, reprezentările converg către o mult mai slabă gestionare a tot ceea ce ține de intervenția umană: starea pădurilor, a apelor, a aerului, curățenia, gestiunea deșeurilor, totul este mai degrabă rău decât bine în opinia celor ce au o opinie.

Tot în opinia celor ce au o opinie însă, natura este mai îngăduitoare în România decât în alte locuri. Se confirmă astfel unul dintre stereotipurile populatei despre propria țară: aceasta este una de calitate, dar prost gestionată.

Cum evaluați situația din România față de cea din alte țări UE?

	mult mai rău	mai rău	la fel	mai bine	mult mai bine	nu răspund	Total
calitatea aerului	3%	14%	16%	11%	2%	55%	100%
calitatea apelor de suprafață	2%	23%	5%	7%	2%	60%	100%
suprafața de păduri	15%	23%	4%	4%	0%	54%	100%
întreținerea pădurilor	16%	23%	3%	3%	0%	55%	100%
ridicarea deșeurilor menajere	4%	16%	12%	9%	1%	58%	100%
reciclarea deșeurilor	6%	15%	12%	8%	0%	59%	100%
frecvența secetelor	0%	8%	6%	23%	2%	61%	100%
inundații	1%	3%	6%	23%	5%	63%	100%
valuri de caniculă	1%	12%	13%	15%	1%	58%	100%
valuri de ger	1%	6%	10%	24%	1%	58%	100%

* pentru elementele legate de climă „rău” înseamnă „mai frecvent”, iar „bine” semnifică „mai rar”.

Tabelul 4. Opinii despre calitatea mediului: comparația cu alții

Dincolo de modul de evaluare, să observăm însă că majoritatea nu știe cum să realizeze comparația, nu are informație. În această zonă apare o nevoie vădită de programe de creștere a familiarității cu ceea ce se întâmplă în alte țări.

10. Concluzii

Raportul de față a trecut în revistă atitudinile populației față de câteva puncte majore ale problematicei legate de mediul înconjurător. Reprezentările analizate s-au dovedit preponderent negative/pesimiste, mai ales la comparația cu alte țări europene și uneori în ce privește comparația cu trecutul. Satisfacția cu starea mediului nu este una grozavă, dar importanța acordată cel puțin declarativ problematicei discutate în acest raport este puternică.

Un aspect comun tuturor aspectelor este însă lipsa de informație, reflectând un subiect ignorat de către media românească. Practic orice comparație cu alte țări nu poate fi realizată pentru jumătate din eșantion, care este pus în dificultate de cunoștințele limitate despre ceea ce se petrece în societățile vecine. Dat fiind faptul că majoritatea covârșitoare a respondenților consideră protecția mediului a fi importantă, ar exista o nișă largă în care campanii de comunicare pot aduce în discuție modelele urmate de alte state, felul în care pot fi îmbunătățite calitatea aerului, a apei, a pădurilor etc. Este un spațiu de manevră în care media românească nu a pătruns, prin urmare poate fi luat în considerare de către autoritățile publice ca subiect ce poate fi stimulat prin motivații de tip fiscal și campanii de comunicare.

De aici o recomandare ce decurge imediat din analizele realizate: România este într-un punct în care ar putea propune pe agenda publică măsuri de protejare a mediului, iar cei ce ar face-o ar putea atrage simpatia cetățenilor. Este nevoie însă de multă informare și dezbateri.

11. Referințe

Beck, U. (1992). [Risk society: Towards a new modernity](#). Sage.

Birnie, P. W., & Boyle, A. E. (1994). [International law and the environment](#). Oxford, UK: Oxford University Press.

Brand, K.-W. (1997). [Environmental consciousness and behaviour: The greening of lifestyles](#). In M. R. G. Woodgate (Ed.), *The international handbook of environmental sociology* (pp. 204–217). Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Çarkoğlu, A., & Kentmen-Çin, Ç. (2015). [Economic development, environmental justice, and pro-environmental behavior](#). *Environmental Politics*, 24(4), 575-597.

Connelly, J., Smith, G., Benson, D., & Saunders, C. (2012). [Politics and the environment: from theory to practice](#). Routledge.

Dunlap, R. E., & Jorgenson, A. K. (2012). Environmental Problems. în Ram, U., & Ritzer, G. [The Blackwell Encyclopedia of Globalization](#), Wiley-Blackwell. accesat online la: <https://doi.org/10.1002/9780470670590.wbeog174> (20.04.2018)

Franzen, A., & Vogl, D. (2013). [Two decades of measuring environmental attitudes: A comparative analysis of 33 countries](#). *Global Environmental Change*, 23(5), 1001-1008.

Gelissen, J. (2007). [Explaining popular support for environmental protection: A multilevel analysis of 50 nations](#). *Environment and behavior*, 39(3), 392-415.

Giddens, A. (1990). [The consequences of modernity](#). John Wiley & Sons.

Inglehart, R. F. (2018). [Cultural Evolution: People's Motivations are Changing, and Reshaping the World](#). Cambridge University Press.

Keller, H. (2008). [Codes of Conduct and their Implementation: the Question of Legitimacy](#). In *Legitimacy in International Law* (pp. 219-298). Springer, Berlin, Heidelberg.

Kraft, M. E. (2017). [Environmental policy and politics](#). Taylor & Francis.

Sands, P., & Peel, J. (2012). [Principles of international environmental law](#). Cambridge University Press.

Voicu, B. (2005). [Penuria pseudo-modernă a postcomunismului românesc](#). Volumul II: Resursele, Iasi, Editura Expert Projects.

WWW.STAREA-NATIUNII.RO

INFO@STAREA-NATIUNII.RO